

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodsori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A „holt idény“-ben.

Alkotmányos államban miniszternek lenni a mily szép, oly kevésbé kényelmes dolog. A felelősség ott áll a háta megett, ellenőrökdi tetteinél. Tesz valamit, vagy tenni elmulaszt, egyaránt kérdőre vonja. Azután a hogy, a mi módon, mi czélből és mely eszközök által ezerfelé ágazó kérdések oly könnyen összebogozható szálainak kiegyengetése, összesimítása egyszerű kényelmes feladat? . . . Azonban már csak a kényelem szempontjából is, mennyivel egyszerűbb, rendes körülmények közt, bármelyik alkotmányos miniszter helyzete a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszterénél. — Az a törvényhozás faktorainak tartozik csak felelősséggel, míg ennek ama faktorokon kívül el kell a tetszését találni, meg kell alkudni, egyezni szükség a hatalmas kath. klérussal. Mert nagy hatalom ám az ebben a gyenge országban. Ha nem is mindenik miniszter, de legalább a vallásügyi ama hatalmas klérus tetszése szerint áll vagy esik.

Mondá egy valaki: csekély bölcsesség kormányozza a világot. Jól van, higyjük el, ugy se tudnók utánpróbálni. De bármi csekély bölcsesség kívántatik is a világ kormányzásához, annyi kétségen kívül áll, hogy e mi kis hazánk, illetőleg ennek vallás- és közoktatásügye ha nem is bölcseséggel, mit a rossz akarat se foghat rá; de nem csekély ügyességgel van kormányozva. Vagy nem ügyesség-e az alkotmányos miniszteri felelősség elve mellett (s talán azon is túl) ama speciálisan magyar viszonyok közt megizmosodott s a féltékenység árgus szemével őrzött igényeknek, a klérus igényeinek megóvása, kielégítése? Nem ügyesség-e, hogy „mióta sorsunk önkezünkbe van letéve“ s a kormányváltás gyakori hulláma nálunk is dönt vagy emel már t. i. miniszteri bársonyszékre, a vallás- és közoktatási miniszter állása, illetőleg ülése megingathatatlan. Az ügyesség mindent pótol! Vagy tekintsük legközelebről a vallás- és tanulmányi alap kérdésében

tett intézkedést! Mit bizonyít? Ime a miniszter rendkívüli ügyességének sikerült végre e hitfelekezeti elfogultság és szükkeblőség miatt elmérgesedett ügyben a miniszteri felelősség Scyllája s a hatalmas klérus oly könnyen felköltethető haragjának Charybdisé közt a kényelmes átjárót megtalálni.

Megtalálta; a 15-ös bizottság ki van nevezve. S épen ezekben a meleg napokban, az ujságíróktól ugy nevezett „holt idényben.“ Most midőn a törvényhozás szünetel, irányadó embereink a szélrózsa minden irányában szétoszlottak, közintézeteink kapui zárva, most midőn a közélet ezer karu gépezetének lázas tevékenysége kissé pihenni, szünetelni látszik s csak a napszámba állott ujságíró nép „csépli a szalmát“ melegtől eltikkadt, álmos, unalmas közönsége előtt: a miniszter ur párjával is bocsátja világgá a nagy fontosságú okmányokat. — Hát nem ügyesen van ez?

Ügyesen van, meg kell adni; de nem jól van. A vallás- és tanulmányi alap kezelése, helyesebben e kezelés ellenőrzése alkotmányos fogalmak szerint a törvényhozást illeti. A törvényhozás joga lesz jövőben dönteni amaz alapok sorsa felett is, természetesen azok jogi természetét szerint. A jelen „ideiglenes“-nek nevezett intézkedés a jövőnek akar talán prejudikálni? Akár így, akár ugy sok szó fér hozzá. Mellőzve az alapok ügyében a felelős miniszter mellé kinevezett tizenöt tagú gyámbizottság törvényes vagy törvénytelen voltát, mellőzve az e tárgynál önként felerülő alkotmányi kérdéseket, mint a melyek szorosabban véve e lap körébe nem tartoznak, eléggé méltó figyelmünkre maga a bizottság kinevezésének ténye s a bizottság tagjainak confessióra való tekintetből történt kiválasztása.

Hát tisztán katolikus alapok ezek? Nem egészen. Szellőztessük csak egy kissé. A vallás- és tanulmányi alap körülbelül 40 millió tőkében. Három ilyen alap volt u. m. a vallás-alap, a tanulmányi alap és az egyetemi alap. Mind a három ugyanazon jogi természetű vagydon. Azt mondja rólok a királyi

leirat: „Magyarország apostoli királyai által a vallás és köznevelés gyarapítására s számos rendű szükségleteinek fedezésére alapítottak.“ És bár így van, s így volt a dolog, a kath. egyház, jobban mondva a papság, kizárólagos tulajdonának tartotta mindig s tartja ma is. Tizenegy évvel ezelőtt az országgyűlésen szóba jött, hogy az egyetemi alap katholikus vagy-e vagy sem? Deák Ferencz felelt rá s elmondá, hogy az egyetemi oktatás ügye nemzeti s nem felekezeti ügy. Indítványára az egyetemi alap államnak nyilvánított s az állami költségvetésbe felvételre. Nagy baj, hogy a másik két alapról nem intézkedhetett Deák bölcsességgel! — Azóta sokszor felmerült a kérdés: mi történjék az egyetemihez egészen hasonló jogi természetű másik két alappal? Az országgyűlés abból a szempontból indulva ki, hogy a mi katholikusoké, legyen az övék; a mi pedig nem felekezeti, hanem általános természetű legyen: legyen az államé, kezelje az állam s fordítsa a köznevelés céljaira: tekintélyes és szakértő férfiakból bizottságot küldött ki ez alapok megvizsgálására. A vizsgálat megtörtént s eredménye, hogy az alapok tetemes része nem felekezeti, hanem állami eredetű. Nagyobb részben nem katholikusok alapították katholikus célra, hanem a magyar királyok alapították általános állami köznevelési célokra.

Ime e vizsgálatot megérett a dolog a végérvényes határozatra. Mi volna immár természetesebb és igazságosabb, mint a két jogi természetű részt egymástól elkülöníteni, az állami részt a költségvetésbe felvenni, a katholikusokét pedig ama felekezet jogosult képviselőjének általadni? S e helyett mit tesz a miniszter? Kényelmesebb dolognak tartja a 15-ös gyám bizottság körszancza mögé huzódni. Ideiglenesen intézkedni, három évre „mig az alapítványok kérdése elintéztetik. Azonban a kinevezési okmány tekintettel van arra az eshetőségre is, hogy az az elintézés 3 év alatt nem lesz valósítható. Ez esetre kilátásba helyezi a bizottság mandatumának megújítását.

Na még csak ez kellett, hogy a miniszter intenciója világos, célja tiszta legyen előttünk. — Tehát abban bizakodik, hogy az alapítványok ügye soha sem nyer végleges elintéztetést? — A bizottság névre ideiglenes; de a dolog lényegére nézve végleges lesz? A rendkívüli ügyesség, mi annyiféle érdekek összeegyeztetése, pártok viszálya s fusiója, kormányválságok hullámai közt megedződött és kipróbáltatott, most már „a kecske is jóllakjék, a káposzta is megmaradjon“ elv gyakorlati alkalmazásában óhajtja megkísérteni ereje nagyságát? Fe-

lesleges volt, legalább reánk nézve, mi ismertük már a multban, nekünk nem kellett több bizonyág!

Mindennek van azonban határa. Van az ügyességnek is. Mi több, a türelemnek szintén. Alkotmányos miniszter a törvényhozást respektálni tartozik. A nélkül, oly nagyfontosságú ügyben, mint az alapítványok ügye, nem intézkedhetik. Kényelem ide, kényelem oda, de a felelősség a háta megett áll, ott ellenőröködik tetteinél. Tesz valamit, vagy tenni elmulaszt, egyaránt kérdőre vonja.

Épen ezért legkevésbé sem kételkedünk, hogy a magyar törvényhozás alkalmazni fogja s tudja is a felelősség elvét. Nem kételkedünk, hogy a törvényhozás bölcsesége kiszolgáltassa egy vallásfelekezetnek az egész 40 millió frtnyi vagyont, mit királyaink bőkezűsége közművelődési célokra egy részben akkor alapított s szakított ki nagyobbára a közös birtokból, mikor még mindnyájan egy felekezethez tartoztunk volt. Nem kételkedük, hogy a magyar állam tudja s nem is fogja elfelejteni soha, hogy mit tett a protestantizmus érette a multban, mit különösen a magyar ref. egyház, e 2 milliónyi tiszta magyar nép, a nemzet zömereje, fentartója. Mit tesz ma is minden ízében magyar szellemével, alkotmányos szabadelvű intézményeivel, nagy számú iskoláival és közintézményeivel, miket elhagyatottságában önerejére, saját szegénységére támaszkodva filléreiből tartott 300 év óta s tart fenn ma is.

Nem, nem . . . nem lesz elfeledve a nagy szolgálat, mit a magyar ref. egyház tett a nemzetnek s a közművelődés ügyének a multban s folytat kitartó, odaadó munkával jelenben is. Terhei könnyítettnek! Az alapok ügye ideiglenes elintéztetést nyert. Sőt azt sem. — „Holt idényben“ jött létre, halva született! Vagy halottá lesz, azzá kell lennie, és halott marad, a feltámadás reménye nélkül.

— s. — s.

T ű n ö d é s e k.

(Folytatás.)

Hogyan lesz az iskola a lelkipásztori gondnak is legbiztosabb alapja és támasza? Próbáljunk feleletet adni e kérdésre, különös figyelemmel lévén azon állításra, hogy a lelkipásztori gond — a cura animarum — gyakorlása épen a szokatlanságnál fogva nehéz.

Nézetem szerint a lelkésznek úgy kell felfognia hivatalát általában mint nevelőt, melynek feladata a lelkekre hatás által a keresztyén egyház nagy czéjának, Isten országa nagy eszméjének megvalósítása, melyre már a gyermekek oktatása és nevelése által kell buzgón törekedni, úgy hogy az iskolán túl csak annak folytatása következne, a minek

alapja az iskolában megvetett; az a növény ápoltságát majdan, a minek csirázása lenn a gyermeki és ifjúi korban megkezdődött. Szóval a lelkésznek úgy kell néznie az iskolát, s különösen a népiskolát a maga egyetemességénél fogva, mint az egyház veteményes kertjét. E gondolattól áthatva a lelkész, ne úgy fogja fel hát azt, mint a mely irni, olvasni tanít s kisebb vagy több ismeretet közöl, hanem sokkal nagyobbra és felebb becsülje azt. Szerepe ő azért az iskolát; ne tartsa hivatalos tehernek az azzal való foglalkozást, sőt inkább úgy nézze azt, mint a belmisszió egyik legfontosabb, legkedvesebb és leghálásabb terét. Legyen ő az iskolának gyakori szives és szeretetteljes látogatója, nem hogy lerövjön egy kiszabott kötelességet, hanem hogy már gyenge gyermekkorukban ismerni tanulja azokat, kiket mint felnőtteket épen neki kell oktatnia és nevelnie egyházi értelemben; hogy szeretete, gyöngéd érintkezése által lassanként megnyerje azok vonzalmát és szeretetét, kiknek ragaszkodása, vonzalma, szeretete és bizalma nélkül későbbi munkásságának gyümölcseit nem szedheti. — Nem tagadom az ékes szolás hatalmát és varázserejét, hiszen azt tagadni annyi volna, mint a történelmet meghazudtolni. De először is nem úgy van-e, hogy legtöbb esetben a legszebb és legelragadóbb beszéd hatása is csak addig tart, míg abban gyönyörködünk; nemde úgy van, hogy megbámuljuk azt, ki beszéde szépségével oktatott és gyönyörködtetett, de személye iránt hidegen maradunk, hozzá nem közelítünk, sőt bizonyos tiszteletteljes távolban kívánunk állani? Tehát még a legnagyobb és legritkább lelkeknek is csak akkor van igazán hatásuk a hallgatókra, ha azok szeretetét és bizalmát is bírják. De meg kell azt is gondolni, hogy a nagy szónokok igen ritkák, hogy csak igen kevesen vannak olyanok, kik beszédjökkel, tanításaikkal sziveinket, lelkeinket meghódítják s akaratumkat odavezetik, a hova akarják: kevesen vannak olyanok, kik a midőn a szeretetet predikálják, ugyanakkor arról is meggyőzhessenek, hogy ők úgy szeretnek, a mint szeretetre buzdítanak. Közeli érintkezés által fejlődik ki a szere'et és bizalom; s minél kevesebbet csalódott a szív, minél kevesebb fájdalmas és leverő tapasztalatai vannak annak, minél gyanutlanabb a lélek, annál inkább bizik, hiszen, közeledik és ragaszkodik. Ilyenek a gyermekek. Ezek szívét és lelkét hódítsa meg a lelkész, hogy akkor is bírassza, midőn azok felnőttek, emberekké lettek.

Az elismerés, melyet a lelkész a gyermek előmenetele és jó magaviselete felett észszerűen, nem tulozva, de helyes mértékkel, nem hogy önhittséget keltsen fel benne, hanem hogy az igaz és jó iránt már ébredező szeretetet éleszsze és erősítse, az intés és figyelmeztetés, melyet a lelkész a kötelessége teljesítésében restelkedőnek vagy az illem és jó erkölcs kívánalmairól megfélekedzőnek, gyöngéden, okos kiszámítással mond, nem hogy megalázza és megfélemlítse, hanem hogy az erkölcsi rút megvetését felkeltse szívében s a rosznak vagy helytelennek ismétlésétől visszatartsa, mind a későbbben is hathatós szeretet és bizalom eszközei lennedek.

A lelkész teendője az iskola körében és az iskolában nem csupán ezekben határozódik. Ő állásánál fogva, mint iskolafe'ügyelő hivatta van megbírálni a gyermekek előmenetelét és így közvetve a tanító munkásságának eredményét, sőt nevelési modorát is. E megbírálás főleg az elő-

menetelt illetőleg kétféleképen lehet. Vagy a lelkész is kérdez, vagy csak néma tanuja a tanító oktatásának. A bírálats talán utbaigazítás mindkét esetben csak úgy lehet eredményes, imponáló, ha a lelkész az iskola tárgyaiban jártas, ha ismeri az iskola feladatát s követelése csak a lehetőség határáig terjed, ha a tanítás módszere előtte nem titok, ha kérdései nem tapogatózásra, hanem biztos tudásra és tájékozottságra vallanak; ha tényleg is megmutatja, hogy ő nem csak követel, de valóban tudja is, hogy mit és miképen kell tenni, mondani, végrehajtani. — Az ily lelkész eljárása tiszteletet ébreszt a gyermekekben és ifjakban, s ezek azt a hitet és meggyőződést, hogy a lelkész okos és tanult ember, magokkal viszik az életbe is, és ez a meggyőződés akkor is bizalmat, hitet gerjeszt a lelkész tanácsai, utasításai, bölcsesége és tanultsága iránt; a tanult, szakismeretekkel ékeskedő lelkész bírálata, utasításai tisztelettel fogadtatnak a tanító részéről is, ez is készséggel elismeri a fölényét nemcsak hivatali állásánál, hanem értelmi jelességénél fogva is, s meggyőzéssel követi jóra célzó, egyszerűségről s kellő modor eltalálásával adott utmutatásait. Nem a levegőből kapott okoskodás ez, nem az íróasztal mellett alkotott képe ez a lelkész eljárása hasznainak és áldásainak. Tapasztalat után írom én ezeket, gyermek és ifju korom tapasztalata és emlékezete után. És mondhatom, hogy az oly lelkész, a ki az iskolának hű sáfára, a ki az iskolát mint a lelki gond egyik igen alkalmas mezejét igazi szorgalommal ápolja, lekötelezi magának a szüléket is, meghódítja ezek szívét is, mert a mikor az iskolát ápolja, akkor ezek legdrágább és legföltettebb kincsét gondolja, ezek felett örködik, ezeket teszi becsesebbékké és értékesebbékké. Hát ez vajjon csekélylendő dolog-e a lelkészre nézve?

Valóban a lelkész nevelő, a felnőttek nevelője szorosán véve, de hogy sikerrel az lehessen, nekem úgy tetszik, hogy első rendű kötelessége és feladata részt venni már a gyermekek nevelésében. Ezeket kiismerni, mintegy magához szoktatnia kell, hogy midőn felnőttek azok, ne tekintsék őt idegennek, sőt felnőtt korukban csak folytatását lássák a lelképásztor eljárásában annak, a mit tőle gyermek vagy ifju korukban megszoktak. Ekkor teljesül igazán, a mit a derék Palmer így fejez ki: „A le Seelsorge auch wie Sie die Kirche übt, ist nur Übertragung christlicher Erziehung auf die erwachsenen Gemeindeglieder.“ (A lelki gond a mint azt az egyház is gyakorolja, a keresztyén nevelésnek csak átvitele az egyház felnőtt tagjaira.)

Ha azonban azt akarjuk, hogy a lelkészek az iskola körében sikerrel és a jövőre is áldással viseljék a lelki gondot, akkor némely dolgokról nem szabad megfeledkezni.

Először is lelkészeinknek a nevelés- és oktatásban való minél alaposabb kiképzéséről kell gondoskodni. Most is hallgatnak theologusaink nevelés- és oktatástant, de nézetem szerint nagyobb súlyt kellene arra fektetni; nem 2—3, hanem 5—6 órát kellene a paedagogika előadására fordítani, épúgy mint régebben; sőt fel kellene venni a tantárgyak közé a paedagogia történelmét is, mely nélkül sem a paedagogiai műveltségnek a nevelés- és közoktatásügynek jelen állapotát teljesen megérteni és méltányolni, sem a különböző korszakok műveltségi viszonyait kellő módon mérlegelni és felfogni nem lehet, s a mely tehát addig is mig a műveltség történelme ex thesi előadatnék az akadémiákon,

ezt sok tekintetben kárpótolná. Kétség sincs róla, hogy míg lelkészeink nemcsak a nép-, hanem általában a felsőbb tanintézeteknek is hivatalból felügyelői, kormányzói, e tekintetben sikerrel s tekintélyvel csak úgy működhetnek, ha a paedagogiai műveltség színvonalán állanak. De kétségtelen az is, hogy szorosan vett lelkészi teendők végzésében az emberekkel való bánásban, eléggé meg nem becsülhető hasznát vennék a lélektani alapokon nyugvó neveléstanból nyert alapos ismereteiknek; mert a neveléstan épen egyik leghatékonyabb támasza a lelkipásztorkodásnak. A ki ismeri az-ember lelki világát, a lelki élet törvényeit, tehát a különböző lelki erők fejlődési és tevékenységi módjait és irányait s tudja, tanulta, bár általában, hogy miként kell észszerűleg hatni a lelkierőkre, az könnyebben eligazodik az egyes concret esetekben, s az egyes emberekkel szemben is; az könnyebben eltalálja az emberi szív hurjait, s jobban tudja kicsalni azokból a neki tetsző hangokat, mint az, a kinek ismeretei felületesek, hézagosak. Ámde kedvet is kell éleszteni tudni akkor az ifjúságban e tudomány iránt, lelkesíteni is kell azt a nevelés szent ügye iránt. — Szentnek mondám, hiszen lehet-e nemesebb, magasztosabb vagy épen hát szentebb foglalkozás mint nevelni, az embert a tökéletesedés útján elébb vezetni s ez által az üdvesség és boldogsághoz közelebb juttatni?

De nemcsak a lelkész tisztje a lelki gond, a cura animarum, osztozik abba vele a tanító is. A gyermekek és ifjak lelki gondozása az iskolában szorosan véve a tanítók és tanárok szép feladata. Felekezeti iskolában a tanító és tanár, a szoros értelemben vett nevelés tekintetében ugyanazon czélt tartozik szeméi előtt tartani, melyet a lelkész; ők e tekintetben mintegy a lelkész kezére dolgoznak, annak könnyítik meg jövő feladatát. Különben mi értelme is volna a felekezeti iskolának? És ha a tanítók és tanárok így fogják fel tisztöket, akkor lesz „a nevelés keresztyén fegyelem, erkölcs és szoktatás s aztán az ifjúságnak bevezetése az üdvbe, melyet Krisztus ad.“ De világos ezekből, hogy a lelkésznek és tanítónak kezét kézhez, vállat vállhoz kell erősíteni, munkatársaknak, segítőknek kell egymást nézniök, szeretetben, békeségben, kölcsönös tiszteletben egymást támogatniök. Mindenik hasznos, becses és áldásos munkása lehet az egyháznak, Isten országa építésének; s nem az lesz a legtöbbet érő köztök, ki nagyon sokra becsüli önmagát, hanem az, a ki komoly akarattal és Isten segélyével a leghasznosabb és legmaradandóbb becsü munkát végezte. Teljes áldás s az egyházi élet felvirágzása pedig csak ott leend, a hol a pap és tanító egyetértve, egy szent czélra törekedve, buzgó lélekkel plántálnak és öntözgetnek.

(Vége. köv.)

Falusi levelek.

XII.

Felhozza Zs. S., hogy több egyháznak a polgári község vagy közbirtokosság nyújtott tetemes segítséget, hogy egyesek terhe könnyítették például Nánás, Debreczen. — Hát ilyen mentséggel akarja ezen népes egyházakat az egyenlő egyházi közteherviselés alól kiszabadítani? Mint fentebb mondám, a szükséges iskolák felállítása bármi uton történik is, annak terhet az egyházak egyetemével közösnek nem tekintem, s a régi mulasztás helyrehozása vagy kipótlása szerintem nem érdem, csak minden egyháznak maga iránti

oly kötelessége, melynek hanyagolása reá mind a törvényben, mind a közvéleményben vádat emel, s nem látok méltó okot arra, hogy azért az általános egyházi közpéztár terhén ek viselésénél kedvezményben részesüljön.

Kérdésbe teszem, hiszi e Zs. azon elv helyességét, hogy a ki a maga iránti kötelességeknek eleget tesz, az már a mások iránti kötelességek teljesítésére nincs kötelezve? Én még azt sem hiszem, hogy ha vala ki a maga iránti kötelességek teljesítésének mulasztását akarja kipótolni, az a mások iránti kötelességeket a maga érdekében vitt áldozattétel tartama alatt, a mennyiben módjában áll, ne tartoznék betölteni. Igaz, hogy az erkölcsi tartozásnál nem váltó, nem telekkönyvileg betáblázott adósságról van szó, de e tartozás azért *be van kebeleztve* minden jó keresztyén szívű és lelkébe és ennek kifizetését tarthatja egvedül elveszthetetlen boldogságának. Nagyon sokan vannak, kiknek sem érzékök, sem akaratjuk nincs e boldogság keresésére!

Nagyon helytelen azon hasonlítása is Zs.-nak, melyet a polgári közköltés alapjáról mond. Hát ki akarja megtámadni az én tervemmel egyes egyházak törzsvagyonát, alapítványát, tőkepénzét? Hogy valamelyik egyház egyesekre kivetett pénzből, tőke, alapítvány, vagy birtokjövendelméből fizeti-e a reá eső egyházi adót, az magának az egyháznak belügye, csak hogy a reá eső rész fizetessék be a pénztárba.

Hozhatok fel egy — talán páratlan — példát, nagyobb népesséű egyházaink közül; ott van Szatmár-Németi városa, melyben 9000 ref. lélek van; egyházi adó nincs, minden felekezeti lelkészt, tanítót egyforma arányban a város fizeti a közköltésből. Sehol az országban a népnevelés jobb lábón nem áll, minden tanítóra csak 55 tanuló jut. Gondolom, kérdezi Zs., hogy hát ezekkel mit tennék? Miután a közköltés fizetésében a református lakosok részt vesznek, a lelkészi és tanítói fizetésekbe adott mennyiséget úgy tekintem, mint egyházi adót s azt összehasonlítván az 1 frt lélekszám szerinti adómennyiséggel, ha domesztikai szabályaink szerint még pótolni kellene, pótolnátam a hívekre kivetett mérsékelt adóval, ha pedig több lenne a szükséglet, mint a mennyi az 1 frtos adóból bejönne — a mi ez esetben lehetetlen — kipótolnátam a domesztikai pénztárból.

Különös, hogy Zs. S. visszautasítva magától az ellene támasztható önzés vádját, azt nyomban ellenem alkalmazni annyira kész. Ugy látszik, már nem abban a korban nőtt fel, mikor még azt is tanították, hogy: „A mit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak.“ Részemről nem tartom Zs. S.-t, ha magában személyesíti is meg egyházát, még önzőnek sem, mert az ilyen ember vagy testület magát szereti, és a maga iránti kötelességeket még tulságosan is betölteni törekszik; hogy pedig ily önzése Szoboszlónak nincs, kimutatja Zs. rajza. Hanem igenis a szűkkeblűség és közöny vádját úgy a kimutatás mint Zs. S. szavai igazolják. Hol mondtam én azt, hogy az erős gyámolítani tartozik a gyengét, — pedig erkölcsi szempontból azt is mondhattam volna, de én csak azt mondtam, hogy egymás terhet hordozzuk, úgy leszünk Jézus méltó tanítványai. Ha közöttünk a congregationalismus uralkodnék, ha minden egyház független önállóságban élne, még abban az esetben is a segélyezés terén a szeretet és áldozattétel szent összeköttetésének fenn kellene állani, ha pedig egyesültünk testületté, ha szükségét látjuk — mert van — az országos összeforradás

nak, hát csak a külső kötelék tartson össze bennünket válásunk lelke nélkül?

A mikor Zs. S. azt mondta, hogy az én tervem *önző*, bizonynyal mondom, nem gondolta meg, mit állít, és biztosítom róla, hogy ez *önzőnek* keresztelt tervezetet magyar reformált egyházunk iránti szeretet, a szenvedők, erőtlének, pusztulók iránti részvét és kötelességérzet úgy a magam mint egyházam érdekének keresése nélkül, sugalmazta.

A birtokaránylagos kivetés kérdésénél nagyon együgyűnek képzelmek engem, ha azt hiszi rólam, hogy én azt úgy értelmezem, miszerint ha egy holddal bíró fizet 1 frtot, a 100 holddal bíró fizessen 100 frtot s így tovább. Ez megy a polgári adónál, de nálunk nem, én a *korlátolt birtokaránylagos* egyházi adózást már rég alkalmaztam, midőn Zs. S. az efféle dolgokkal nem is foglalkozott, tehát tanítása teljesen felesleges és véleményem szerint is egyházkerületileg, vagy még helyesebben egyházmegyeileg kellene bizonyos maximumot és minimumot megállapítani, e korlátok között aztán az egyes egyházak intéznék el maguk pénzügyi dolgait.

Czikke végén mondja Zs. S. a legnagyobb igazságot akkor, midőn tervével előáll s mintegy látni és hallani hiszi, mindenki kicsinyléssel fogadja azt. Ha anyagi bajunk csekély, ha pusztuló egyházaink száma kevés, ha jövőnk kecsesetöbb volna: meglehet én is megelégedném a perselypénz mustármagvával; de mint a ki gyermekségtől fogva mintegy a lelkészi hivatalban élek, legalább 30 lelkészi családdal rokonsági összeköttetésben vagyok, 20 év óta gyenge tehetségemhez képest ebben munkálkodom, azt hiszem talán még több tapasztalattal is bírok e téren s jobban ismerem ref. egyházi életünket: bizton állítom ez alapon, hogy a perselypénz mustármagvából Zs. S. unokójának idejére sem fog oly fa nevedekni, hogy annak árnyában nem a most szűkölködő 200, hanem az akkorára elpusztultakból maradt 20 egyház sem fog életadó enyhet találni. Ha azonban a választottak elfogadják e mustármagot, az én *önző* egyházam örömmel megkétszerezi évenként perselypénzét.

Midőn az általam véleményezett javaslatot tettem, nagyon átgondoltam annak nehézségeit, azért szoritkoztam egyelőre csak annyira vele; tudom, hogy míg rendbe jönne, sok kellemetlenség, hiány, panasz, elégtelenségnek nyilvánék tere, de bizonyára nem lenne annyi mint most s idővel a gyakorlat, az egyházak előljáróinak törekvése s a népmegszokása az egészet megkönnyítené és rendes folyamatba hozná. Még ha teljesen könnyű, a közvélemény által egyenesen elfogadott új rendszerrel van is dolgunk, nem lehet azt egyszerre élettelenül a társadalmi élet gyakorlati talajára átültetni: hát mi miként keresünk olyat, mely baj nélkül jönne létre? az bizonyára most célhoz sem vezérelne.

Valamint eszmém megszülemelésével nem kecsegtettem magamat azon reménnyel, hogy az általánosan el fog fogadtatni: úgy most sem vagyok oly elfogult, hogy csak ez alapon tartsam létesíthetőnek a domesztikát. — Célom volt vita tárgyává tenni a kérdést, igénytelen véleményemet felőle közölni, azért, mert rossz tervből is lehet vita által jól állítani elő, de hallgatásból semmi ilyen mű soha létre nem jó.*)

S—s.

*) Tisztelt barátomtól engedelmet kérek, hogy utolsó levelét oly nagy időköz után adtam, de a tárgyhalmaz kényszere miatt kellett így eljárnom.
Szerk.

Szerecsen mosdatása.

A „Protestáns Hetilap“ olvasói előtt sőt mondhatni a nagy közönség előtt tudva van, hogy a tiszántuli ref. egyházkerület népiskolai tanügyi bizottsága „Javaslatai“-t a népiskolai iskolaszékek és népiskolai tanügyi bizottságok szervezése, valamint a népiskolákban szükséges tankönyvek előállítására tárgyában elkészítette s az ki is nyomatott 1880. évben egy külön álló füzetben, de még elébb közöltem én azt a „Protestáns Hetilap“-ban. Ama javaslatokról innen értesült a „Magyar Paedagogiai Szemle“ szerkesztője s kért tőlem nagy érdeklődéssel egy példányt; s hogy mennyire megnyerték tetszését a „Javaslatok“, a „M. P. Sz.“ VI-ik vagyis júniusi füzetéből olvashatjuk egész gyönyörűséggel, egy ily feliratú cikkben „Az ev. ref. tanító a népiskolai szervezetben.“

Nagyon szép, hogy a Szemle a tanítók ügyét szíven hordozza s anyagi és erkölcsi tekintetben helyzetük javaslását sürgeti, de hogy a javaslatokról olyan gúnyoros, majd-nem lenéző hangon beszél, az már nem épen nagyon dicséretes; hogy állításait nem tarja szükségesnek bebizonyítani, az lehet igen kényelmes eljárás, de nem tanulságos és nem helyes, nem is követendő.

Épen azért, mert a Szemle cikkéről így ítélek, nem is akartam vele foglalkozni, mert nem szeretek elfogultság ellen harcolni. Másfelől ismerve a Szemle szerkesztőjének az enyémmel majdnem ellentétes álláspontját s tudva azt, hogy saját iránya tekintetében nagyon is messze ment már, hasztalan dolognak, igazán szerecsen mosdatásnak tartottam a cikket czáfolatára vagy megigazítására fordított időt és munkát. De mert a Szemle szerkesztője egy hozzám intézett levelében, habár nem egyenesen is felhív, hogy cikkére mondjam el nézetemet; sőt némelyek közönyösséget kezdtek szememre vetni már a hallgatás miatt; én hogy tiszteletlenséget ne kövessék el s hogy a közönyösség vagy tétlenség vádját ne nyomja lelkemet, előbbi szándékomat megváltoztatva a Szemle idézett cikkére észrevételeimet megteszem.

Azt hiszem, hogy a Szemle szerkesztője nézeteinek felelek meg, ha elvvel elvet állítok szembe s ő megengedi nekem, ha nem akarván hosszadalmas lenni, vele ellenkező nézeteimet nem bizonyítgatom hosszasan.

Észrevételeimben az ő cikkének menetét fogom követni.

Ő a közös, vagy ha úgy tetszik, felekezeti nélküli iskolák híve lévén a felekezeti iskolák jogosultságát nem ismeri el, legalább elvitatni szeretné. Nézete lényegileg oda megy ki, hogy ez előtt, midőn az állam katolikus volt, s ennél fogva Mária Terézia az iskolát is kath. intézménynek mondta ki, helyes volt, hogy a protestánsok egyházuk szabadsága érdekében felekezeti tanügyüket így rendezték, hogy az állam által megszabott követelményeknek is megfelelt, de főleg mégis az egyház szolgálatában állt. Amde a mi volt, s a mi régen helyes volt, nem maradhat mindig, mert kárára lehet a szabad fejlődésnek, a hazafias irányú nevelésnek s ma már az állam katholizáló törekvései is a mesék országába tartoznak.

Mi ezen okoskodással szemben kijelentjük, hogy mi nemcsak magyarok, hanem magyar reformátusok is kívánunk maradni s e célra a református felekezeti iskolákat mulhatatlanul szükségesnek tartjuk.

Az állam törvényeit, melyekkel a közoktatásügyet szabályozza, tiszteletben tartjuk, s igyekezünk, hogy iskoláink azok követelményein alul ne maradjanak, s ha mégis alul maradnának, higgye el a Szemle szerkesztője, nem akarunkon, hanem olyan körülményeken mulik, melyeken az államkormány mindenhatósága sem segíthetne, s nem segíthet. Az országban például több ezer községben nincs iskola, az állam-kormánynak joga volna ott mindenütt iskolákat állítani; azt is meghiszszük, hogy volna jóakarata állítani s még sem állít, mert nincs pénz, mert az állam pénztára szegény. Nálunk is a szegénység nem egy esetben gátja ez vagy amaz intézet törvényszerű berendezésének, de legalább nincs oly ref. egyházközség, melynek iskolája ne volna, s nincs az igazságot tisztelő emberek közt olyan, a ki állítani merné, hogy a reformátusok éppen az 1868. XXXVIII. t. cz. keletkezése óta is roppant áldozatokat ne hoztak volna a tanügy és éppen a népiskolai tanügy javára. Igenis a magyar ref. egyház mindent elkövet, hogy az oktatásügyet kül- és belterjileg egyiránt fejlessze. S ha hazánkban valóban elkezdett a tanügy, abban a ref. egyház egyik legjelentékenyebb tényező volt. Tespedésről, maradásról velünk szemben tehát az igazság megsértése nélkül nem lehet beszélni.

A Szemle szerkesztőjének azon kiméletlen vádja ellenében mintha a tiszántúli ref. egyházkerületben az által, hogy saját iskoláit autokratikus jogából kifolyólag akarja kormányozni, hazaellenes eljárást követne el, egyszerűen visszautasítjuk. Azaz állítás pedig, hogy a „Javaslat“ a szabadságnak és a tanügy szabad fejlődésének nem tesz szolgálatot, vádnak elég erős vád, de a vádló a bebizonyítással adós maradt. Ilyenforma eljárással uram a szűz leány becsületét is sárba lehet taposni. De vajjon az morális eljárás lesz-e? Különben a Javaslat célja az iskoláügy rendezése volt s nem valami világszabadság féle phrasis pattogtatás, a mi a javaslat készítőire úgy sem lehetett bizva. — Ha talán abban lát valami nagy szolgálatot a bíráló, hogy a ref. iskolaszék felügyelete a tanító urak felett most már nálunk is szabályozva lesz, azt sajnáljuk, de mi úgy tapasztaltuk, hogy erre nagy szükség volt s különben is csak oly mérvben és oly tekintetekben fog a felügyelet gyakoroltatni, mint az bárhol is, a hol rendezett iskolai ügyi viszonyok vannak, gyakoroltatik. Ha azonban ez valakinek nem tetszik, arról már csakugyan nem tehetünk s nem is akarunk tenni, hanem hogy így jó lesz, erősen hiszszük, sőt tudjuk s minket e hit és e tudat megnyugtat. E hitet csak egy példával igazolom. Debreczenben csak egy évtized előtt is meglehetősen laza volt a felügyelet a ref. elemi iskolákra a város területén s így a tanító urak függetlensége nagyobb lehetett mint ma, midőn az iskolaszék kitűnő szakértelmű tagjai nagy buzgósággal gyakorolják a felügyeletet az itt érvényes iskolai rendtartás szerént; de az bizonyos, hogy a közoktatásügy ma sokkal előbb áll mint ezelőtt, s emellett az aggódók megnyugtatására mondhatom, hogy a debreczeni ref. tanítók a nyi szabadságot élveznek, a mennyit helyzetükhöz képest követelhetnek, mire nézve az ő megelégedettségek a legjobb bizonyíték. — S a mint van ez Debreczenben, úgy van vagy lesz egyébbütt is. Ha majd tanítóink az elnyomatás ellen okadatoltan panaszkodnak, akkor lesz alapja a vádnak, de addig bölcs emberhez illő

dolog az ítéletet s még inkább az elítélést felfüggeszteni. Hogy pedig a szabadságnak s a magyar nemzeti irányú nevelésnek a mi iskoláink s illetőleg a magyar ref. egyház ezentul is nemcsak hirdetője, hanem első rendű, senki és semmi által felül nem mulható tényezője, sőt zászlóvivője leend, azt bizonyitanom felesleges s egyházzam méltósága ellen elkövetett bűn lenne. S a ki a magyar ref. egyház multját és jelenét, szellemét s ebből folyó szervezetét ismeri az arról nem is kételkedik.

A Szemle szerkesztője erősen megbotránkozik azon, hogy a Javaslat egyházi főhatóságot merészel emlegetni. Azt írja nevezetesen: „A javaslat tanügyi főhatósággá deklarálván az egyházat, éppen úgy, mint a katolikusoknál is a püspök akarna iskolai főhatóság lenni: katolizál, mint azt különben az állam sem tette ezelőtt. Az alkotmányos magyar államban tanügyi főhatóság csak a közoktatásügyi minisztérium lehet.“ — Értsük meg egymást. Először is akarmit mond a javaslat, a dolog így áll: nálunk reformátusoknál az egyházmegye a területén levő ref. egyházakra és különösen népiskolákra nézve egyházi főhatóság, az egyházkerület pedig az egyházmegyének is felette állván, egyházi legfőbb hatóság úgy szoros értelemben vett egyházi mint tanügyi tekintetben. Tehát nekünk nemcsak tanügyi főhatóságunk hanem még legfőbb hatóságunk is van, s mi, kik valódi demokrata köztársasági kormányzattal birunk, ezt is természetesen tartjuk, éppen úgy mint az amerikai republikánus természetesen találja azt, hogy a községi hatóság felett kerületi, a kerületi felett tartományi, a tartományi felett szövetségi hatóság áll, s mi az által, hogy fő és legfőbb egyházi hatóságot ismerünk el, ép oly kevéssé katolizálunk mint a jankeek az által, hogy fokozatosan felsőbb hatóságokat tisztelnek. Különben sajnálom, hogy Rill urral szemben kell habár csak pár szóban is fejtegetni, hogy míg nálunk reformátusoknál az egyház egyetemének közakarata egyedüli forrása az egyházkerületen belül minden szabálynak, intézménynek, jognak és köteletségnek s minthogy egyházalkotmányunk képviseleti, annál fogva a törvényhozásba és kormányzásba képviseletileg tehát közvetve mindenki bele szólással bir, addig a katolikusoknál a törvényhozás, a kormányzás és rendelkezés az egyes hatalmi körökhöz képest rendszerént egyetlen ember kezében van. S ez talán mégis különbség! De egyébiránt miért ne lehetne a kath. püspök tanügyi főhatóság a maga saját egyházmegyéjében, melynek ő valóban feje, s melynek iskolái jó részét ő tartja fenn? Igenis a ref. egyház a maga területén nevezheti az egyházmegyét fő-, az egyházkerületet legfőbb tanügyi hatóságnak, a megszorítás ebben van, hogy a ref. egyházi kettős jelző elébe tétetik a fő és legfőbb hatóságnak, s azért az alkotmányos magyar államban a közoktatásügyi magyar minisztérium még mindig lehet állami fő-, sőt ennél is több, t. i. legfőbb tanügyi hatóság a törvények által megszabott korlátokon belül.

Végre azt kérdem a Szemle szerkesztőjétől, nem vette észre, hogy saját maga fenébbi állítással mennyire összeütközésbe jött, s hogy mily történeti valótlanságot is állított e szavakban: „a javaslat katolizál, mint azt különben az állam sem tette ezelőtt.“ Hiszen cikke 10-ik sorában maga mondja: „Mária Terézia is, minthogy az állam az akkori viszonyok szerént „katolikus“ volt, az

iskolaügyet kath. intézménynek mondta ki; de különben mindenkit a magyar históriára utalok, mert ide nem irhatom ama számtalan tényt, mely Rill ur ama tétéét rontaná le, hogy ezelőtt az állam nem katholizált.

Hanem végre is igaz marad az, hogy: qui bene distinguit, bene docet.

(Vége köv.)

A tiszántúli ref. egyházkerület folyó évi 2-ik közgyűlésének közérdekű tárgyai.

(Vége.)

A népiskolai iskolaszékek és egyházmegyei népiskolai tanügyi bizottságok szervezete is megállapítottatott. Az iskolaszékek az egyháztanács által választás útján 3 évre alakittatik; tagjainak száma az egyháztanács tagjainak számától és a helyi körülményektől függ, de kívánatos, hogy 5-né. kevesebb és 20-nál több ne legyen; tagja e testületnek a helyi tanító, vagy ha többen vannak a tautítóknak 1—4, általuk ugyan-csak 3 évre választott képviselője; elnöke mindig az illető lelkész, jegyzőjét pedig saját kebeléből választja. Ezen iskolaszékek az egyháztanács nevében és megbízásából vezeti az egyházközség oktatásügyét; minden újításra nézve vagy fontosabb ügyben az egyháztanácshoz indokolt véleményt terjeszt be és ennek határozatához alkalmazkodik. — Az egyházmegyei tanügyi bizottság áll 12 tagból, melynek tagjaiul az esperesten kívül a lelkészi karból és világiak közül 8, a tanítók köréből pedig 3 választandó. Elnöke az esperest, al-elnökét, ki az esperest akadályoztatása esetében helyettesíti, a jegyzőt, valamint a bizottság többi tagjait az egyházmegyei közgyűlés 3 évre választja. S ezen bizottság nemcsak a be-terjesztett adatokból és jelentésekből értesül az egyházmegyei iskolák és oktatásügy állapotáról, hanem tagjai által közvetlenül is igyekszik tapasztalatot szerezni; e célból az egész egyházmegye iskolái illetőleg egyházközségei körökre osztatnak, úgy hogy a tanügyi bizottság tagjainak lakóhelye körül levő egyházközségek iskoláinak megátogatása az illető bizottsági tag feladata leend, ki figyelmét épen úgy kiterjeszti minden iskolai ügyre, mint az esperest a canonica visitatio alkalmával.

A népiskolákban szükséges tankönyvek előállítására nézve az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság felhatalmaztatott pályázatok hirdetésére. — A vallástani illetőleg: 1-ször a 3-ik és 4-ik elemi osztály számára választani kézikönyv 5 nyomott ív terjedelemmel; mely osztályokban lehetőleg összefüggő bibliai történet tanítás mellett a hit- és erkölcsstani igazságok kifejtésére kell figyelemmel lenni. 2-ször az 5-ik osztály számára ker. vallástani kézikönyv, mely a magyar ref. egyház hit- és erkölcsstanát foglalja magában 5—6 nyomott ív terjedelemmel. 3-ször, egyháztörténeti kézikönyv ugyanannyi terjedelemben. 4-szer, vallástani vezérkönyv, mely a 4 alsó osztály tananyagát módszeresen feldolgozza, melyben a bibliaismertetésre, oktatásra és magyarázatra nemcsak utasítás, hanem gyakorlati tanítási példa is foglaltassék; terjedelme 10—12 nyomott ív legyen.

A magyar nyelv tanítását illetőleg: 1-ször az 1. és 2. osztály tanítónak a beszéd és értelemgyakorlatok tanítására vezérkönyv, 10 ívnyi terjedelemmel. 2-ször ABC. és elemi olvasókönyv, 3 ív. 3-szor ehez vezérkönyv 4—5 ív. 4-szer a 2-ik. 5-ször a 3-ik. 6-szor 4-ik osztály számára olvasókönyv 5—8—10 nyomott ív terjedelemmel; 7-szer az 5. és 6. osztály számára szerkesztett olvasókönyv terjedelme 20 ívnyi legyen.

Földrajzi tanításra nézve: 1-ször Vezérkönyv mind a 6 osztályt illetőleg egy darabban; 2-ször kézikönyv a 4-ik osztály számára 4 nyomott ív; 3-szor az 5 és 6 osztálynak együtt 8—10 nyomott ív terjedelemmel.

Hazai történelemből kézikönyv a 3-ik és 4-ik osztálynak életrajzi, az 5-ik osztálynak összefüggő alakban 4—5 nyomott íven.

Természetrizai olvasó illetőleg kézikönyv 4 nyomott íven; és természetriz tanítási vezérkönyv 10—12 íven; természettanból csak vezérkönyv 8 nyomott ív terjedelmű.

Mennyiségstani vezérkönyv 13—15 nyomott íven.

Énektanítási, rajztanítási, testgyakorlati és munkatanítási vezérkönyv 10—10 nyomott ív terjedelemmel.

A szerzők tiszteletdíjára nézve határozatott: két 8-adrétben ritkított garmonddal nyomott olvasó és kézikönyv ívéért, az első kiadáshoz 5000 példányig 25 frttal, ha a nyomtatás ezen felül eszközöltetik, minden 1000-tól a későbbi átnézett vagy javított kiadásoknál is 4 frttal díjaztatnak a szerzők. A vezérkönyvek szerzői pedig miután munkáik a dolog természeténél fogva sokkal kevesebb példányban fognak el mint a kézikönyvek, s kevesebb kiadást is szükségelnek, 2 ezer példányig nyomott ívenként 35 frttal jutalmaztatnak.

Jelentés a szegedi ref. egyházzól.

Szeged városa, melyet az ismert katasztrófa pusztává tett, nem adatott át az enyészetnek, hanem kimondatott, hogy e történeti nevezetességű ősmagyar város újból fölépíttessék; s reményleni lehet, hogy a már megkezdett újbóli alkotás nagyszerű művelete folytán Isten segítségével nem sok idő múlva még díszesebben fog romjaiból kiemelkedni s ha nem is világváros, de bizonyára a magyar alföldnek dísz és koronája leend. Ez első évben — a még most is folyamatban levő város rendezése miatt — csak kezdetét vehette s vette az építkezés, már is nagyszerű paloták emelkednek, sőt földművelő polgárok is díszes emeletes házakkal kezdik már szegélyezni a pusztá utcásortokat. Az állam is nem sokára megkezdendi nagyszerű építkezéseit; katonai lakotanya, honvéd tiszti- s fegyház, posta és távirtda, törvényszéki palota, tiszai vashíd, tiszai rakpart stb. fogják jelezni a reconstructio nagy munkáját. Mozgásban van az egész város s hangya szorgalommal siet mindenki pusztá háztelkén hajlékot emelni.

Hát a két protestáns egyház? Ott kesereg még mindig romjai fölött. Körötte mindenütt új élet — a feltámadás — látható. Mikor fog elhangzani a szegény Lázár fölött a jézusi szeretet hangja: „Kelj föl!”

Igen a szegedi ref. egyház is élni kíván s óhajt fölkelni siri ágyából, de a szegény Lázárt csak mentő karok emelhetik föl s adhatják vissza az életnek. A szeretet és részvét keze leemelte ugyan már róla a gyászlepelt s a rokonfelek ébresztő s vigasz szavaira életjelt adott, megmozdultak dermett izmai s fölnyitott szemeiből az élet hő vágya sugárzik ki. Ámde gyöngesége érzetében lábra állni még megkísérteni sem bátorkodik.

E nagy jövődöre hivatott kised egyház tudja, hogy jelenleg a város átalakítása alkalmából neki is a jövő kor nak kell útát készíteni s az egyház alapját a jövő kor számára letenni. Erre van utalva már azon kedvező körülmény által is, hogy templom helye nyílt téren díszes helyen van kijelölve, hol csak is az építkezési szabályok szerint emelheti föl az ur hajlékát. A még most csak 5—6 száz lelket számláló, anyagilag gyöngye, de hitben erős kised egyház — mint kezdő időszakában — félre eső helyen ideiglenesen ismét berendezhetné magát. Azonban a föntérintett körülményen kívül körültekintő figyelme előre néz, s elérkezettnek látja az időt arra, hogy kezdetleges helyzetéből kilépve tekintélyes állást foglaljon el, s kiható munkásság által Szegeden magyar ref. anyaszentegyházunknak egy erős órálló-

mása megalapították, honnan missiói hivatásának — földrajzi fekvésénél fogva — messze vidéken megfelelhessen. — Ily szempontból a szegedi ref. egyház ügye az egyetemes protestáns egyház ügye levén: kell hogy azt egyetemes erő támogassa. Ez egyház a jövőért küzd, a jövőért fárad, a jövőnek alapját kívánja lerakni: tehát a szent ügy érdekében bizalommal fordulhat kérő szavával a protestáns szellemi szabadságot drága kincsként őrző s azért ma is áldozni kész buzgó hitrokonokhoz. Hiszen ha már a magasztos elvért, a szellemi szabadságért hevülni nem tudnánk, legjobb lenne letenni kezünkben a hitszabadság zászlóját, melyet dicső őseink vérrel szenteltek föl.

Egyházunk részére a város rendezése alkalmával templom helyül a városháza és főpiac közelében a belső körút mellett parókhia és iskolahelyül pedig 600 □ ölnyi tér jelöltetett ki. Tehát a város központjában már nem ideiglenesen, de az építkezési szabályok szerint Szeged igényeihez méltóan kell — ha akarjuk — egyházunkat újból fölépíteni. Azonban gyöngye anyagi erőnk miatt az újból alkotás nagy munkájáról jelenleg még csak is elvben szólhatunk, de a tervezés s kivitel felől mindaddig nem tanácskozhatunk, míg valamennyire biztosnak nem érezzük magunkat arra nézve, hogy józan számítás szerint aggály nélkül bele mehetünk az építkezésbe.

Az építkezési alaptőke mai napon így áll:

Szegeden az egyháztanács által kinevezett bizottság — nyitott könyvi számadása szerint — a helybeli takarékpénztárakban időnkint eddig elhelyezett 4584 frt 24 krt. A tiszántúli ref. főt. egyházkerület kezelése alatt elhelyezve van 4330 frt 99 kr. A békés-bánati ref. nt. egyházmegye kezelése alatt elhelyezve van 3996 frt 85 kr. Összesen 12,912 frt 08 kr. Ez összeg már nem kicsinylendő, tudva azt, hogy ez nagyobb részben lelkes egyházkormányfőnk s buzgó lelképásztoraink által hazai szegény protestáns hitrokonaink álléréiből, kegyes adományából gyűjtetett össze s bizonyára már is alapját képezi újból fölépítendő szentegyházunknak. Vajha romjaiból éledező egyházunk fontos ügye főnkölt lelkü protestáns nagyjaink által kellőleg fölkaroltatnék, hogy édes reményünket mielőbb valóság követhetné, hogy mielőbb letehetnők az alapkövet s fölépíthetnők az Urnak szent házáat.

Lesújtott egyházunkat hitrokonink buzgalma vette védelme alá, hogy megmentessék az enyészettől, azért ennek jelenlegi helyzetét rövid vázlatban, kötelességemnek tartotam köztudomásra hozni.

Szegeden, 1880. július 29.

Varga Pál m. k.
ref. lelkész.

Nyilvános nyugta.

Alólírott igazolom, hogy nt. Szabó János békés-bánati ref. esperes ur, 1879. ápril 2-án a szegedi ref. egyház és belhivatalnokai részére küldött 134 frtot. Ez összegből nt. Hajnal Ábel ny. esperes ur a békési ref. egyházban gyűjtött 41 frt 35 krt; nt. Szabó János esperes ur pedig 1879. ápril hóban tartott békés-bánati egyházmegyei közgyűlés alkalmával gyűjtött 93 frtot. — Nt. Mtklovicz Bálint h.-m.-vásárhelyi ref. lelkész ur 1879. június 11-én küldött, mint a h.-m.-vásárhelyi belhivatalnokok szives gyűjteményét 21 frt 10 krt. Ebből 10 frt 15 kr a lelkész, 10 frt 95 kr a

tanító részére. — Nt. Peterdi Károly beregi ref. esperes ur, mint általa egyházmegyéjében gyűjtött szives adományt a szegedi ref. egyház és belhivatalnokai részére küldött időnkint összesen 353 frt 27 krt. Mind a nt. gyűjtő urak, mind a szives jöltevek iránt az egyház és belhivatalnokai hálás köszönetét ez uton is kifejezni kötelességemnek tartottam.

Szegeden, 1880. jul. 29.

Varga Pál m. k.
ref. lelkész.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A debreczeni ref tanítóképezdében az 1880/81. iskolai évre a tanulók felvetetnek szeptember 1—8 napjain. A felvételre jelentkezőknek hozni kell magokkal az iskolai bizonyítványon kívül keresztlevelet és orvosi bizonyítványt. — Ugyanott a javító- s pótvizsgálatok szeptember 1. és 2. napjain, a felvételi vizsgálatok pedig szeptember 6. és 7. napjain fognak tartatni.

Tanítóképesítési vizsgálatok a debreczeni ref. tanítóképezdében augusztus 25 s következő napjain fognak tartatni, a vizsgálatot tenni akarók azonban aug. 24. napján tartoznak a tkép. igazgatóságnál jelentkezni, magokkal hozván iskolai és hivatali bizonyítványaikat, mely utóbbiaknak érvényessége mindenkor az esperesi megerősítéstől függ.

Angliából. (Vége.) *A quikerek is Londonban tartották ugynevezett májusi gyűléseiket.* Missióik Palestinában, Hindostanban és Mexikóban jó előmenetelt tettek. Madagascariában 95 templomuk van. Számuk növekedése mellett eredeti alapelveiktől lényeges eltérések mutatkoznak. Sokan azt kívánják, hogy a keresztiség és urvacora, melyeket eddig megvetettek, hozzassanak be. Ez természetesen összefügg azzal, hogy kimondatott azon alapelv, miszerint a szentlélek csak az ige által hathat, míg eddig a lélek belső nyilatkozatait tartották az ismeret első forrásának, s a szentiratokat csak a második helyre tették.

Gladstone új kabinetje a disszentereknek az angol egyház temetőiben való eltemetéséről szóló billt terjesztett elő. Ed-dig eltemethették más egyházi társaságok az ő halottjaikat a püspöki egyház temetőibe, de vagy ennek szertartásait kelle megtartaniok, vagy minden vallásos ünnepélyességektől tartózkodniok. Az új bill a lordok házában már elfogadtatott es pedig megemlítendő, hogy a canterburyi és a yorki érsekek valamint még 8 más püspök is rá szavaztak. A Beaconsfield pártja ellene szavazott.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Jóó István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLOMÁSRA.

A csurgói ev. ref. 6 oszt. gimnáziumban egy tanári állomás betöltendő levén, kötelessége lesz a választandó tanárnak tanítani, mint a III-ik oszt. főnöke: a latin nyelvet, a III. és IV-ik osztályban. — Történelmet: a IV. V. VI-ik osztályban. Földrajzot: a IV. osztályban. Vallást: a III-ik és IV-ik osztályban.

Jövedelme lesz évi 600 o. é. forint s szabad lakás; egy hold föld felelészben szántó, felelészben rét, esetleg lakás és földek helyett 100 frt készpénz; kész fizetése 5 évenként 50 frttal javíttatik, míg az összeg 800 frtra emelkedik.

3 év alatt oklevelet szerezni tartozik.

A tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagja.

Próba év 2.

A pályázati okmányok, u. m. érettségi s iskolai bizonyítvány, keresztelési anyakönyvi kivonat, előélet, szolgálati s erkölcsi igazolvány, egészségi állapotot tanúsító járási, illetőleg városi orvosi bizonyítvány alólírotthoz be küldendők, folyó évi auguszt. 7-ig.

Kelt Hedrahelyt, 1880. július 7. u. p. Kadarkut.

3—3

Körmendy Sándor esperes.